

פרפראות פאר

נחלות הם סיבה חזקה להפריד בין אחים

דרשות הר"ן עמוד י

עמוד א מפתח עניינים פרשת תולדות תשע"ח

עמוד ז'

ביאור אומרו מטל שהכוונה לט"ל מלאכות השבת

תכניתו של עשיו לרשת את העולם

עמוד ח'

למה הביא יעקב אע"ה ליצחק יין ומנין היה לו

ביאור נאה בדברי רש"י שאמר איני יודע מה מלמדנו

עמוד ט'

עשיו היה בהמה בצורת אדם ואינו ראוי לרשת הברכות, עקידה

נבוכדנצר הפך לאדם בצורת בהמה ומה שהעיד על כך האבן עזרא

משמים הברכות לא נתנו לעשיו אלא ליעקב ביאור פלא בדרשות הר"ן

עמוד י'

נחלות הם סיבה להפריד בין אחים

עמוד י"א

ביאור בכתוב תורת אמת היתה בפיהו ועולה לא נמצא בשפתיו

ביאור בדרך צחות איך אמר אהרון הכהן דבר שלא שמע

מי יקרא בשם המלמד השלם דברי בעל העקידה

עמוד י"ב

הבחירה ניתנה ביד האדם שיוכל לאחוז במזלו לאיזה דבר שירצה

עמוד ב'

ואלה תולדות מה מוסיף הו' על הענין הראשון

לנכח אשתו, פירוש שנוכח לדעת כי זו היא אשתו

פירש הר"ן לנוכח להיות קרוב אל המעתיר והוא ע"ד החסידות

עמוד ג'

טעם נאה לקריאת נער הנהיה בן י"ג שנה בר מצוה

טעם נוסף לקריאת הנער בר מצוה

עמוד ד'

כנשר יעיר קנו על גוזליו ירחף יש לכוון לנער בר מצוה ע"ד בעל העקידה

הלעיטני נא מן האדם האדם בגימטריא עדשים

עמוד ה'

ביאור במה שאמר יעקב איש האמת אנוכי בכורך

עמוד ו'

חוש החסר לאדם מחזק חושים אחרים בכך ניתן להבין מ"ש ראה ריח בני

בתחילה אמר הלעיטני ולבסוף אכל מאליו

ביאור הכתוב ויעקבני זה פעמיים הם בכרתי ברכתי שאותיותיהם שווים

למה פתח יצחק בלשון ויתן המוסיף על ענין ראשון ביאור העקידה

שנים, לא גירש את אשתו רבקה, וישא אשה אחרת,

משום שנכח לדעת בהוכחה שזו אשתו

יש לומר, מכיוון ואמרה תורה (בראשית כ"ד י"ד) אותה הוכחת לעבדך ליצחק, אי"כ העידה תורה כי יש כאן הוכחה כי היא אשתו, ולכן התפלל עליה, ולא חשב לגרשה,

וכן הדבר מפורש בפסוק, ויעתר יצחק לידוד, למה התפלל יצחק לה' על רבקה ולא נשא אחרת, לנכח אשתו, כי נוכח לדעת שזו היא אשתו, ונוכח מלשון הוכחה.

* * * * *

הר"ן פירש לנוכח להיות קרוב אל המעתיר והוא ע"ד החסידות

כתיב (בראשית כ"ה כ"א), "ויעתר יצחק לידוד לנכח אשתו",

בדרשות הר"ן (הדרוש השני) כתב, וז"ל כאשר יתוקן ענין איזה נברא, יצטרך שפע שופע עליו, מתקן ענינו באמצעות לא נשערהו, (פירוש שבא השפע משמים ללא מעתיר אמצעי)

אבל כי יבא התיקון מצד איזה מעתיר, נראה, שיהיה המעתיר אמצעי באותו שפע השופע, באמצעותו יחול על אשר יעתיר בעדו,

ולזה, בהחיות, אליהו בן הצרפית, התמודד על הילד שלשה פעמים, ובזה נתקן ענין הגשם ההוא וקבל צורת החיות.

ואלישע גם כן בהחיותו בן השונמית, שכב עליו ושם פיו על פיו וגו', וראשונה אמר, ושמת משענתי על פני הנער.

ויעקב גם כן אמר. קחם נא אלי ואברכם וישת ידיו עליהם. וכל זה מורה כי השפע מוכן למתברך באמצעות המברך והמתפלל, ולזה ראוי שיקרב אליו במקום, או ידבק בו אם אפשר.

ולכן אומרו כי "יצחק העתיר לנכח אשתו", כדי שיכוין אליה דעתו יותר, ותשיג שפע יתקן גופה ויוציאנה מתכונת העקרות, ויצלח זה בהיותה יותר קרובה ממנו במקום,

ו' מוסיף על ענין ראשון מה ההוספה בואלה תולדות

כתיב (בראשית כ"ה י"ט) "ואלה תולדות יצחק בן אברהם, אברהם הוליד את יצחק",

והקשו המפרשים, דבכל מקום שנאמר ואלה, מוסיף על ענין ראשון, על איזה ענין יש להוסיף ב"ואלה תולדות",

כיצד יעשה האב שיהיו תולדותיו מוסיפים על ענין ראשון והיו כיוצא בו

אפשר לפרש, "ואלה תולדות", אם רוצה האדם שתולדותיו יהיו מוסיפים על ענין ראשון, כלומר, שילכו בדרכיו, צריך שתי תנאים לדבר,

א. יצחק בן אברהם, שהבן ירצה להידמות אל אביו, וזהו, יצחק צריך להחשיב שהוא בן אברהם, וירצה הבן להיות כאביו,

ב. אברהם הוליד את יצחק, שהאב צריך לדעת, כי הוא אבי הבן, וצריך לקרבו, לחנכו, ולחכמו, באהבה רבה, ולא לסמוך על חינוך של מחנכים אחרים בלבד, וזהו ואלה, שמוסיף על ענין ראשון, שכך יהיה מוסיף, שגם תולדותיו יהיו כמוהו, ושיהיו תולדותיהם כיוצא בהם. וזהו אברהם צ"ל הוליד את יצחק, אלה הם שתי התנאים שהבן יהיה מוסיף על ענין ראשון וילך בדרך אביו, ולא ח"ו.

* * * * *

לנכח אשתו, פירוש שנכח לדעת כי היא אשתו

כתיב (בראשית כ"ה כ"א), "ויעתר יצחק לידוד לנכח אשתו כי עקרה היא",

איתא בגמרא (יבמות ס"ד א'), ת"ר נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה, - יוציא ויתן כתובה, (עיי"ש בשקוט"ר באריכות)

למה לא גירש יצחק את רבקה וישא אחרת

יש לשאול, לאחר שידע יצחק שהבטיח הקב"ה לאברהם אבינו (בראשית כ"א י"ב), כי ביצחק יקרא לך זרע, ולו לא היה ולד, למה לאחר עשר

אצל עשיו מצינו כי בירר לעצמו את התבן, כתיב (בראשית כ"ה כ"ז) "ויגדלו הנערים ויהי עשיו איש יודע ציד", לצוד ולרמות ושואל, אבא כיצד מעשרין את התבן, וכ"כ (עובדיה א' יח) ובית עשיו לקש,

יעקב ב"ג שנה בירר לו את הבר
לפיכך נקרא נער בן י"ג שנה בר מצוה

וכשנפרדו דרכיהם בני י"ג שנה, כדאיתא במדרש, שכל י"ג שנה שניהם הולכים לבית הספר, ושניהם באים מבית הספר, לאחר י"ג שנה, זה היה הולך לבתי מדרשות, וזה היה הולך לבתי עבודת כוכבים,

יעקב בירר לו את דרך האמת כדכתיב תתן אמת ליעקב, וזהו הבר, לפי זה יש לומר שהטעם שנקרא נער הנהיה בן י"ג שנה ובחר לו דרכו של יאע"ה "בר מצוה"

עוד יש לומר רמז בכתוב

אפשר לומר הרמז, דהנביא אשר אתו חלום, זהו יעקב אבינו, שחלם חלום, ידבר דברי אמת זהו יעקב אבינו, כמ"ש (מיכה ז' כ') תתן אמת ליעקב. מה לתבן את הבר, שנפרדו דרכי יעקב ועשיו.

* * * * *

טעם נוסף לקריאת הנער בר מצוה

איתא בגמרא סוכה (מ"ה ע"ב), אמר חזקיה אמר רבי ירמיה משום רבי שמעון בן יוחאי, ראיתי בני עלייה והן מועטין, אם אלף הן אני ובני מהן אם מאה הם אני ובני מהן אם שנים הן אני ובני הן, ומי זוטרי כולי האי, והא אמר אביי לא פחות עלמא מתלתין ושיתא צדיקי דמקבלי אפי שכינה בכל יום שנאמר אשרי כל חוכי לו ל"ו בגימטריא תלתין ושיתא הוו,

לא קשיא הא דעיילי בבר הא דעיילי בלא בר, ע"כ, ופירש"י, בבר, ברשות,

רבינו חננאל שם עה"ג כתב, יש מי שאומר, עיילי בבר, שהיה הוא צדיק ובנו צדיק כמותו,

כתב המהרש"א, הא דעיילי בבר כו'. עיין פרש"י, ועוד פ"י בערוך בר בלשון תרגום בן, כלומר שיהא צדיק ובנו כמותו כמו ר"ש ובנו ר"א מועטין כו' ע"ש, והאב עולה עם בנו.

ולזה העמידה נכחו להקריבה אליו, כי לא היה אפשר ביותר מזה עודנו עומד לפני ה'. עכ"ל הר"ן.

* * * * *

טעם לקריאת נער הנהיה בן י"ג שנה בר מצוה

איתא במדרש (רבה בראשית פרשה ס"ג פסקה י'), כתיב (בראשית כ"ה כ"ז), "ויגדלו הנערים ויהי עשו איש יודע ציד איש שדה ויעקב איש תם ישב אהלים",

ויגדלו הנערים רבי לוי אמר, משל להדס ועצבונית (קוצים) שהיו גדילים זה על גבי זה, וכיון שהגדילו והפריחו, זה נותן ריחו וזה נותן חוחו, כך, כל י"ג שנה שניהם הולכים לבית הספר, ושניהם באים מבית הספר, לאחר י"ג שנה, זה היה הולך לבתי מדרשות, וזה היה הולך לבתי עבודת כוכבים,

א"ר אלעזר, צריך אדם להטפל בבנו עד י"ג שנה, מבן י"ג שנה, צריך שיאמר ברוך שפטרני מעונשו של זה, עכ"ל המדרש,

מבואר שכאשר נפרדו דרכיהם, כשהיו בני י"ג שנה, יעקב בירר לעצמו את דרך האמת, ועשיו בירר לעצמו את דרך השקר,

הנביא מכנה את האמת תבואה-בר
ואת השקר תבן-קש

כתיב, (ירמיה כ"ג כ"ח), "הנביא אשר אתו חלום יספר חלום, ואשר דברי אתו ידבר דברי אמת, מה לתבן את הבר נאם ידוד",

כתב רש"י מה לתבן את הבר - מה ענין שקר אצל אמת, ובמפרשים, תבן זה הקש, ובר זו התבואה,

מבואר, כי יעקב בחר לו דרך האמת שזה התבואה הבר, ועשיו בחר בדרך השקר שזה הקש התבן,

וכן מצינו תבואה אצל יעקב וקש אצל עשיו

יעקב נתברך (בראשית כ"ז כ"ח) ברוב דגן, וכן כתיב (בראשית מ"ה כ"ג) ולאביו שלח כזאת עשרה חמרים נשאים מטוב מצרים ועשר אתנת נשאת בר,

מבואר א"כ דיש זמן של "ישאהו על אברתו",
ויש זמן של "על גוזליו ירחף"

ואפשר שלכן קורין לילד הנעשה
בן י"ג שנה בר מצווה

ע"ד פירושו של בעל העקידה יש לבאר מאמרז"ל

איתא במדרש (רבה בראשית פרשה סג פסקה י)
א"ר אלעזר צריך אדם להטפל בבנו עד י"ג שנה
מיכן ואילך צריך שיאמר ברוך שפטרני מעונשו
של זה,

לפי דברי "בעל העקידה" אפשר לבאר המדרש
כפתור ופרח, "צריך אדם להטפל בבנו עד י"ג
שנה" זהו בבחינת "ישאהו על אברתו", כלומר,
כשבא ללמדו דרך חיים תוכחות מוסר, צריך
להיטפל בבנו, וזה עד י"ג שנה,

"מיכן ואילך יאמר ברוך שפטרני מעונשו של
זה", זהו בבחינת "על גוזליו ירחף" צריך האב
לעכוב אחר הדרך של בנו שבו הוא הולך,
בבחינת מרחף,

ביאור המשך הכתוב ה' בדד ינחנו

וכך אפשר לבאר, המשך הכתוב. "ידוד בדד
ינחנו, ואין עמו אל נכר", כי מעתה שנעשה בר
מצוה שכבר יש עמו יצר טוב ואין עמו יצר הרע
לבדו, יכול לגדל עצמו שזהו "בדד ינחנו" לפי
שכבר בא עמו גם יצר טוב, וזהו "ואין עמו אל
נכר" לבדו,

ומבואר כי "אל נכר" זה יצר הרע כדאיתא
בגמרא (שבת דף קה עמוד ב) אמר רבי אבין: מאי
קראה (תהלים פ"א י"ג) - לא יהיה בך אל זר ולא
תשתחוה לאל נכר, איזהו אל זר שיש בגופו של
אדם - הוי אומר זה יצר הרע, וזהו ה' בדד
ינחנו, מכיוון ואין עמו אל נכר בלבד כמו שהיה
עד שנעשה י"ג שנה.

* * * * *

הלעיטני נא מן האדם האדם
בגימטריא עדשים

כתיב (בראשית כ"ו ל"ג) "הלעיטני נא מן האדם
האדם"

כתיב (בראשית כ"ו ל"ד) "ויעקב נתן לעשו לחם
ונזיד עדשים"

לפי שעד י"ג שנה, איתא במדרש, (רבה בראשית
פרשה סג פסקה י) א"ר אלעזר צריך אדם להטפל
בבנו עד י"ג שנה, מיכן ואילך צריך שיאמר
ברוך שפטרני מעונשו של זה, מכיוון והבן הוא
מרצונו מבקש להיות עייל בבר, וכפירושם
שיהיה הוא צדיק ובנו צדיק כמותו, וזהו בר
מצוה משום דעייל בבר הבן ואביו יחדיו.

* * * * *

כנשר יעיר קנו על גוזליו ירחף יש לכוון
לנער בר מצוה ע"ד בעל העקידה

כתיב, (דברים לב, יא) "כנשר יעיר קנו על גוזליו
ירחף יפרוש כנפיו יקחהו ישאהו על אברתו.
ידוד בדד ינחנו, ואין עמו אל נכר",

קושיית בעל העקידה בפסוק הנ"ל

בספר עקידת יצחק (שער ק"ג), מקשה, כי
הפסוק סותר את עצמו, כתיב "ישאהו על
אברתו", כלומר שהגוזלים מעל כנפיו של הנשר,
וכתיב, "על גוזליו ירחף", כלומר שהנשר מרחף
על הגוזלים,

ומבאר בעל העקידה, זה לשונו, כי הוא כנוי אל
הבנים, כאשר ירצה ללמדם לפרוח באויר, כי
אז יכריחם אל הנפילה מהמקום גבוה אשר
הקן שם, כלפי הארץ, והוא, במהירות
התעפפותו ירחף עליהם, ויטוש דרך מטה
להקדימם ולקבלם על כנפיו ולישאם על
אברתו, קודם שיגיעו לארץ, כדי שלא יקבלו
נזק החבטה, ובין כך ירגילו עצמם לפרוח
מאליהן,

כוונת הקב"ה בכל הרעות והיסורים

וכן הכוונה האלקית בכל אלו הרעות והייסורים,
אשר יעוררם בהם, לא היה אלא כדי ללמדם
ולהודיעם דרך חיים תוכחות מוסר, ולסוף הכל,
כי יפול קנו זה לא יוטל (תהלים ל"ז כ"ד), כי הוא
יתעלה סומך ידו לנהגם ולנהלם, עד שלסוף
"יפרוש כנפיו יקחהו ישאהו על אברתו". וכמו
שאמר (תהלים ל"ו ח') "מה יקר חסדך אלקים
ובני אדם בצל כנפיך יחסיון" עכ"ל בעל
העקידה,

תשובתם של אבואה"ק לקב"ה

איתא בגמרא (שבת פ"ט ע"ב) אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן מאי דכתיב, (ישעיה ס"ג) "כי אתה אבינו, כי אברהם לא ידענו וישראל לא יכירנו אתה ה' אבינו גואלנו מעולם שמך",

לעתיד לבא יאמר לו הקדוש ברוך הוא לאברהם בניך חטאו לי, אמר לפניו רבונו של עולם ימחו על קדושת שמך, אמר הקב"ה, אימר ליה ליעקב דהוה ליה צער גידול בניס אפשר דבעי רחמי עליהו, אמר ליה בניך חטאו, אמר לפניו רבונו של עולם ימחו על קדושת שמך, אמר, לא בסבי טעמא ולא בדדקאי עצה,

אמר לו ליצחק בניך חטאו לי, אמר לפניו רבונו של עולם, בני ולא בניך, בשעה שהקדימו לפניך **נעשה לנשמע** קראת להם בני בכורי, עכשיו בני ולא בניך.

יש לומר, דע"י כך היה יצחק מהפך בזכות ישראל ע"י שהקדימו נעשה לנשמע, לפי שהוא נתן ליעקב את הברכות על שראה בו **שדה של תפוחים**, ואמרו ז"ל שנמשלו לתפוח **שהקדימו נעשה לנשמע**,

ולפי"ז יש לבאר שכך אמר יעאע"ה,

"**אנכי**", כאשר תתן את התורה, בלשון "**אנכי**" ה' אלוקיך, ואנו נקבל את התורה, ואף נקדים לפניך נעשה לנשמע,

ולא כעשיו, שעליו דרשו חז"ל (ע"ז ב' ע"ב) "ה' מסיני בא וזרח משעיר למו", שלא רצה לקבל את התורה, האם גם אז,

עשו בכורך, הלא אז ניקרא רק אנחנו, בני בכורי ישראל,

ופירושו, שאמר בלשון **שאלה**, בשעה שיאמר הקב"ה **אנכי**, גם אז יהיה **עשיו בכורך**,

וכך איתא במדרש (רבה בראשית פרשה ס"ה פסקה י"ח) ויבא אל אביו ויאמר אנכי עשו בכורך, א"ר לוי "**אנכי**" עתיד לקבל עשרת הדברות, אבל **עשו בכורך**,

* * * * *

הלעיטני, ה=5 ל=30 ע=70 י=10 ט=9
סה"כ 184 נ=50 י=10

נא, נ=50 א=1 סה"כ 51

מן, מ=40 ו=50 סה"כ 90

האדם, ה=5 א=1 ד=4 ס=40 סה"כ 50

האד ה=5 א=1 ד=4 ס=40 סה"כ 50

סך הכל 425

עדשים, ע=70 ד=4 ש=300 י=10 ס=40

סך הכל 424

(פ.מ.ר.)

* * * * *

ביאור במה שאמר יעקב
איש האמת אנוכי בכורך

כתיב (בראשית כ"ז י"ט) "ויאמר יעקב אל אביו אנכי עשו בכרך, ויגש וישק לו וירח את ריח בגדיו ויברכהו ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ידוד",

וקשה, איך אמר יעקב על עצמו אנכי עשו בכרך, בשעה שעשיו הוא הבכור, וחז"ל כבר דרשו מה שדרשו, ואפשר לבאר כדלקמן,

שדה של תפוחים מרמז לקבלת התורה

איתא בגמרא (תענית כ"ט ע"ב), **כתיב** (בראשית כ"ז י"ט) "ויאמר ראה ריח בני כריח שדה", אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב כריח שדה של תפוחים,

יש להבין מדוע שדה של תפוחים דייקא,

איתא בגמרא (שבת פ"ח ע"א) אמר רבי חמא ברבי חנינא, מאי דכתיב כתפוח בעצי היער וגוי למה נמשלו ישראל לתפוח לומר לך מה **תפוח** זה פרוי קודם לעליו אף ישראל הקדימו **נעשה לנשמע**.

מבואר א"כ דריח שדה שאמר יצחק, ואמרו חז"ל שהוא **שדה של תפוחים**, דבר זה מרמז על קבלת התורה של עם ישראל,

ביאור הכתוב ויעקבני זה פעמיים הם בכרתי ברכתי שאותיותיהם שווים

כתיב (בראשית כ"ז ל"ו) "ויאמר הכי קרא שמו יעקב ויעקבני זה פעמיים, את **בכרתי** לקח והנה עתה לקח **ברכתי**",

אפשר לפרש, פירוש המילה **ויעקבני**, ע"ד (ישעיהו מ' ד') "והיה **העקוב** למישור", שפירושו עקום, וכאשר נעקם את האותיות של המילה **בכרתי**, כלומר שנקראם שלא כסדרן, נקבל את המילה **ברכתי**,

וכך היתה טענתו של עשיו אל יצחק, כי יעקב עקם את האותיות **בכרתי** פעמיים, שפעם לקח את **בכרתי** ופעם לקח את **ברכתי**, וע"ז אמר "ויעקבני זה פעמיים". "את **בכרתי** לקח" "ועתה לקח **ברכתי**". שעקם את אותם האותיות,

* * * * *

למה פתח יצחק בלשון ויתן המוסיף על ענין ראשון ביאור העקידה

כתיב (בראשית כ"ז כ"ח) "ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ ורב דגן ותירוש",

כתב בעל העקידה, (ספר עקידת יצחק פרשת אמור, שער ע"ו, פרק ד'), עם היות שהטובות הזמניות הם הכרחיות לאלו החיים,

כל בעל שכל יש לו להתיישר, שתהיה כוונתו בהם לשימוש ולשרת אל העסק המיוחד המשלים את הנפש, שהם **עסק התורה והמצוות**,

ועל כן פתח אבינו יצחק בברכתו "ויתן לך", כמוסיף על הדבר, להראות שהטובות הזמניות הם **טפלה**, ולא **עיקר**. שיהיה הגשמיות תוספת על העיקר שהוא הרוחניות, **עכ"ד**.

* * * * *

חוש החסר לאדם מחזק חושים אחרים בכך ניתן להבין מ"ש ראה ריח בני

כתיב (בראשית כ"ז כ"ז) "ויגש וישק לו וירח את ריח בגדיו ויברכהו ויאמר, **ראה** ריח בני כריח שדה אשר ברכו ידוד",

וקשה כיצד ניתן לראות ריח שאמר **ראה** ריח,

ואפשר לפרש, עפ"י הידוע, ומבואר, (מבואר ביותר **בספר הברית** חלק א' מאמר ט"ו נפש חיה - פרק א', עיין בני יששכר מאמרי השבת מאמר ט' אות ב'), שכאשר חסר לאדם חוש מחמשת החושים, אזי שאר החושים מתחזקים מכח החוש החסר,

וז"ל שם, ועל כן תועיל הסרת חוש אחד לחזק חוש אחר, והסומא ישמע ממרחק יותר, ע"כ,

ומכיוון ויצחק היה סגי נהור, ואין לו את חוש הראיה. על זה הוא אמר, שמכח **הראיה** שחסרה לו, חוש **הריח** שלו היה חזק יותר, וזהו **ראה ריח** בני, שבכח **הראיה**, הרגיש חזק יותר בחוש **הריח**.

* * * * *

בתחילה אמר הלעיטיני ולבסוף אכל מאליו

כתיב (בראשית כ"ה ל') "ויאמר עשו אל יעקב **הלעיטיני נא**",

כתיב (בראשית כ"ה ל"ד) "ויעקב נתן לעשו לחם ונזיד עדשים **ויאכל**",

יש להבין, דמשמעות הפסוקים הוא, דבתחילה אמר עשיו ליעקב **הלעיטיני נא**, כלומר **האכילני**, ולבסוף כאשר נתן לו הלחם ונזיד העדשים, משמע מהכתוב שאכל מאליו כמ"ש **ויאכל**, כלומר שאכל בעצמו,

לאחר מכירת הבכורה כבר לא ביקש הלעיטיני נא

ויש ליישב, דבתחילה היה עשיו הבכור, ויעקב הוא הקטן, ולכן היה צריך יעקב לכבד את עשיו, ולפיכך אמר לו עשיו הלעיטיני נא, משום שהנך חייב בכבודי, אך לאחר שמכר הבכורה ליעקב, כבר לא היה צריך לכבדו בתור אחיו הבכור לפיכך אכל מאליו. (מ.י.).

* * * * *

שאם אתה תשמור את השבת, אז יבוא ויתן לך את הברכות, ובוזה מוסיף על ענין השבת.

ביאור אומרו מטל שהכוונה לט"ל מלאכות השבת

* * * * *

התכנית של עשיו לרשת את העולם

כתיב (בראשית כ"ז מ"א) "ויאמר עשו בלבו יקרבו ימי אבל אבי ואהרגה את יעקב אחי",

כתיב (תהלים י"ד א'), "אמר נבל בלבו".

כתיב (יחזקאל ל"ה י') "יען אמרך את שני הגוים ואת שתי הארצות לי תהיינה וירשונה, וה' שם היה",

במדרש תנחומא ביאר כונת עשיו

כתב רש"י (יחזקאל ל"ה י') ומדרש אגדה ר' תנחומא דורשו, כלפי שהלך עשו אל ישמעאל להתחתן בו, להשיאו שיעורר על יצחק על ירושת אברהם, ויהרוג ישמעאל את יצחק (בגלל הירושה), ואהיה אני גואל הדם (של יצחק), ואהרוג את ישמעאל, וזהו יקרבו ימי אבל אבי, ואירש אני את יצחק ואת ישמעאל, וה' שם היה - יודע את מחשבותיך,

מבואר בדברי ר' תנחומא, כי כונתו של עשיו היתה, שיהרוג ישמעאל את יצחק, והוא יהרוג את ישמעאל, כגואל הדם של אביו, ובכך יירש את יצחק ואת ישמעאל.

במדרש תהלים ביאר כונת עשיו

איתא במדרש שוחר טוב (תהלים י"ד א'), **כתיב** (תהלים י"ד א'), "אמר נבל בלבו". **כתיב** (בראשית כ"ז מ"א) "ויאמר עשו בלבו".

מה חשב, אמר, אין דרך העולם שאהרוג את אבא (כנראה, שפעם גם עשיו הבין את זה), אלא אני אומר לישמעאל אחיו, והוא הורגו, ואני הורג את יעקב אחי, ואנו יורשים את העולם. כך לא היה עשו אומר בפיו, אלא בלבו היה מחשב, מאחר שישמעאל הורג את אבי ואני את אחי, אני בא בדין עם ישמעאל ואהרוג אותו ואני יורש את העולם. לכך הוא אומר בלבו, והקב"ה פרסמו, שנאמר (ירמיה מט, י) "כי אני חשפתי את עשו גליתי את מסתריו". אמר לו הקב"ה, חייך, יודע אני מה

כתיב (בראשית כ"ז כ"ח) "ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ ורב דגן ותירוש",

כתיב (ישעיה נ"ח י"ג), "אם תשיב משבת רגלך עשות חפצך ביום קדשי וקראת לשבת ענג לקדוש ידוד מכבד, וכבדתו מעשות דרכיך ממצוא חפצך ודבר דבר", "אז תתענג על ידוד והרכבתיך על במותי ארץ, והאכלתיך נחלת יעקב אביך כי פי ידוד דבר",

מבואר, כי בהקדים האדם לשמור טל מלאכות שיש בשבת, אז יזכה לברכות האמורות, כדכתיב "אם תשיב" "אז תתענג", והרכבתיך על במותי ארץ, והאכלתיך נחלת יעקב אביך,

איתא בגמרא (שבת ק"י"ח ע"א), אמר רבי יוחנן משום רבי יוסי כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים, שנאמר אז תתענג על ה' והרכבתיך על במתי ארץ והאכלתיך נחלת יעקב אביך,

ובכך אפשר לפרש, כי מה שבירך יצחק אבינו ליעקב אבינו, בלשון "מטל", לומר כי הברכות תלויות בשמירת ט"ל מלאכות השבת, וזהו ויתן לך האלוקים, מטל,

ביאור במה שאמר הכתוב נחלת יעקב

לפי זה יש לבאר, למה אמר הכתוב נחלת יעקב, **דייקא**, וכבר דרשו חז"ל (שבת ק"י"ח ע"א), למה אמר יעקב, ולא אברהם ויצחק, עיי"ש,

אך לדברינו, שכונתו בברכת יעקב אבינו באומרו "מטל" שהדבר תלוי בשמירת השבת, א"כ הן הן הדברים שאמר הכתוב (ישעיה נ"ח י"ג), "אם תשיב" "אז תתענג", ולכן אמר הכתוב, והאכלתיך נחלת יעקב דייקא, שתלה הברכות בשמירת השבת,

לפי"ז יש לבאר למה פתח יעקב אבינו בלשון ויתן שהוא מוסיף על הענין

ועוד אפשר לבאר, למה פתח הברכות בלשון ויתן, שהוא מוסיף על הענין, וכי לאיזה ענין מוסיף, אך לדברינו, שכונתו באומרו מטל, אל ט"ל מלאכות השבת, הרי דרשו חז"ל מהפסוקים, כי לאחר שישמור השבת, רק אז יזכה לברכות האמורות, זהו אומרו ויתן לך,

מן חמרא דאצטנע בעינבווי מן יומי שירוי
עלמא (והזדמן לו מלאך, והביא מהיין המשומר
בענביו מבריאת העולם) ויהביה ביד יעקב, ויעקב
אמטי ליה לאבוי ושתי.

* * * * *

ביאור נאה בדברי רש"י שאמר איני יודע מה מלמדנו

כתיב (בראשית כ"ח ה') "וישלח יצחק את יעקב
וילך פדנה ארם אל לבן בן בתואל הארמי אחי
רבקה אם יעקב ועשו",

כתב רש"י, איני יודע מה מלמדנו, וכבר רבו
הפירושים בדברי רש"י בכוונת דבריו **איני יודע**
מה מלמדנו,

ביאור הענין ע"ד הנושא אשה צריך שיבדוק באחיה

איתא בגמרא (בבא בתרא ק"י ע"א), אמר רבא,
הנושא אשה צריך שיבדוק באחיה, שנאמר
(שמות ו' כ"ג) "ויקח אהרן את אלישבע בת
עמינדב אחות נחשון", ממשמע שנאמר בת
עמינדב איני יודע שאחות נחשון היא, מה
תלמוד לומר אחות נחשון, מכאן **שהנושא אשה**
צריך שיבדוק באחיה, ע"כ

מבואר, שיתור הלשון **אחות נחשון** הוא זה
שבא ללמדנו, **לבדוק באחיה**,

מה שהיה קשה לרש"י

בכך אפשר לפרש, דהיה קשה לו לרש"י, למה
אין חז"ל מדייקים כן מפסוק שאמר (בראשית
כ"ח ה') "בן בתואל הארמי אחי **רבקה**",

ממשמע שנאמר, בן בתואל איני יודע שהוא
אחי רבקה, ופסוק זה הוא קודם בתורה,

אלא צ"ל, כי לא רצו חז"ל ללמוד מלבן הארמי
שצריך שיבדוק באחיה, אם כן נשאלת השאלה
מה מלמדנו יתור הלשון, אחי רבקה,

ועל זה אומר רש"י, איני יודע מה מלמדנו,
כוונתו, מה מלמדנו יתור הלשון, שאמר **אחי**
רבקה, ובכך פירשנו דברי רש"י **איני יודע מה**
מלמדנו, כלומר, מה מלמדנו יתור הלשון.

* * * * *

שחשבת בלבך, שנאמר (יחזקאל לה, י) "יען
אמרך את שני הגוים ואת שתי המשפחות לי
תהיינה וירשונה". ומי הודיע, "וה' שם היה",

מבואר בדברי מדרש תהילים, כי כונתו של
עשיו היתה, **ישמעאל** הורג את **יצחק**, עשיו
הורג את **יעקב**, ושניהם יורשים את העולם,
ואח"כ בא עשיו בדין עם **ישמעאל** והורג אותו,
ובכך יירש את העולם,

בילקוט שמעוני ביאר כונת עשיו

איתא בילקוט שמעוני (תהלים י"ד א'), **כתיב**
(תהלים י"ד א'), "אמר נבל בלבוי", זה עשו,
שנאמר "ויאמר עשו בלבוי", מה חשב, אמר אין
דרך שאהרוג את אבא אלא אני אומר לישמעאל
אחיו והוא הורגו, ואני אהרוג את ישמעאל,
ואחר כך אהרוג את אחי, שנאמר יקרבו ימי
אבל אבי ואירש את העולם לבדי. הוא אמר
בלבו והקב"ה פרסמו שנאמר כי אני חשפתי את
עשו גליתי את מסתרו, א"ל הקב"ה חייך שאני
יודע את מחשבותיך שנאמר יען אמרך שני
הגוים האלה לי תהיינה, ומי הודיע וה' שם
היה,

מבואר בילקוט שמעוני, **ישמעאל** הורג את
יצחק, עשיו הורג את **ישמעאל**, אח"כ עשיו
הורג את **יעקב**, וכך יירש את העולם לבדו,

* * * * *

למה הביא יעקב אע"ה ליצחק יין ומנין היה לו

כתיב (בראשית כ"ז כ"ה) "ויאמר הגשה לי
ואכלה מציד בני למען תברכך נפשי ויגש לו
ויאכל ויבא לו יין וישת",

יש לשאול, למה היה יעקב אבינו מביא יין
לאביו, הרי אביו אמר לו רק "הגשה לי",
"ואכלה", ועוד מנין היה לו יין,

ויש לומר, דרצה יעקב להביא יין ליצחק, ע"ד
הא דאיתא בגמרא (יומא ע"א ע"א) **הרוצה לנסך**
יין על גבי המזבח ימלא גרונו של תלמידי
חכמים יין,

ומכיון ולא היה לו, בא מלאך והביא, וכך איתא
בתרגום יונתן וקריב ליה ואכל, ולא הוה חמרא
גביה, (ולא היה לו יין) ואזדמן ליה מלאכא ואייתי

ואכל עשב כבקרים וגופו נתכבס מטל השמים כי ישב
(מבלי מחסה)

כתב האבן עזרא (דניאל פרק ד פסוק כח) ואל יעלה
על לבך שנבוכדנצר שב בהמה זכר או נקבה, כי
אין כתוב רק שישכון עם החיות ויאכל עשב
כמוהם וטעם ולבב חיות, שתסור דעתו והיא
דעת הנשמה, **והנה בסור חכמת הנשמה שב
לבו ונשאר כלב חיה**, והעד על כל זה שאמר
באחרונה עיני לשמיא נטלית ומנדעי יתוב עלי,

אדם בצורת בהמה מעדות האבן עזרא

ואני ראיתי אחד מחברינו נאמן רוח והגיד לי
שהיה באי אחת שהיא סרדני"א (והוא בחבל
קטלונאי סמוך לאיטליה) והנה ערל אחד יצא וברח
מאבותיו כי סרה דעתו והשתגע והיה עם
האיילים שנים רבות והוא הולך על רגליו וידיו,
כמוהם,

והנה הלך מלך האי לצוד צידה ולקח איילים
רבים ונלקח הערל השוטה החשוב שהוא איל,
ובאו אבותיו והכירוהו ודברו אליו ולא ענה
ונתנו לפניו לחם לאכול ויין לשתות ולא אבה,
ונתנו לו עשבים עם האיילים ואכל, ובחצי
הלילה ברח לאיילות השדה, **עכ"ל האבן עזרא.**

* * * * *

משמים הברכות לא נתנו לעשיו אלא ליעקב ביאור פלא בדרשות הר"ן

דברי הנביא הם דבריו של הקב"ה וכך היו דברי יצחק

כתב הר"ן (דרוש החמישי) **וזה לשונו**, כי הנביא
אינו פועל בנבואה כלל מצד בחירת עצמו
[בנבואה] לא בעניינה ולא במלותיה, אבל הוא
כלי לבד אליה, כמו מראה הזכוכית שתאיר כפי
השיעור שיראה בה מן השמש,

ויבוא אליו רוח השי"ת עם מלות מסודרות
מוגבלות, לא שהנביא יעשה מלות לכוונה אשר
השיג, הוא מה שאמר דוד, רוח ה' דבר בי
ומלתו על לשוני. יאמר, כי הדבור ההוא באהו
ברוח השם ית' ולא כוונת הענין בלבד, ושהוא
יחדש המלות הנמשכות לכוונה, **אבל גם המלות
הונחו מאת ה' על לשונו**, אין לו בהם בחירה
כלל, אבל הוא כלי לבד, יראה בו אור הנבואה
וישמעו ממנו מלות הדבור האלקי,

**וזה היה ענין יצחק עם יעקב, שאלו היה יצחק
נותן הברכות מצד עצמו, אין ספק שלא יועילו**

עשיו היה בהמה בצורת אדם ואינו ראוי לרשת הברכות, עקיזה

כתב העקיזה (עקיזת יצחק בראשית פרשת תולדות
שער כג) ז"ל, אחר שנולדו בבית יצחק אבינו שני
בנים, ויצא הראשון אדמוני כלו כאדרת שער
שהם ודאי סמני הרריות שהעיד הכתוב,

הגיע מענינו להיותו בטבעו מתגורר עם בהמות
השדה וחיתו ארץ ואין מעלתו עליהם רק מה
שיתחכם מהם ויתנכל אליהם לחרוך רמיה
צידו. והנה איש כזה כבר יצאת צורתו מכללה
אל ענין שיתוף או החקוי לבד,

כמו שכתב הרב המורה (חלק א' פרק ז') זה
לשונו. וכבר ידעת כי כל מי שלא תגיע לו זאת
הצורה אשר ביארנו ענינה אינו איש. אבל
בהמה על צורת איש ותבניתו, אבל יש לו יכולת
על מיני ההזק וחדש הרעות וכו'.

והנה הוא מבואר, שבכור כזה **אינו ראוי לירש
בית אביו**, כי בעל צורה אחרת הוא אשר לא
תסבול נחלת הברכות האלה. **עכ"ל העקיזה.**

נבוכדנצר הפך לאדם בצורת בהמה ומה שהעיד על כך האבן עזרא

בהמשך לנאמר כי עשיו היה בהמה בצורת אדם מצאנו
להביא על אדם בצורת בהמה

כתיב (דניאל פרק ד כח) "קל מן שמיא נפל לך
אמרין נבוכדנצר מלכא מלכותה עדת מנך" (ירד
קול מן השמים ואמר אתה נ"נ המלך דע אשר המלוכה
עברה וסרה ממך)

"ומן אנשא לך טרדין ועם חיות ברא מדרך
עשבא כתורין לך יטעמוון" (מן אנשים יגרשו אותך
ועם חית השדה יהיה מושבך ויאכילו אותך עשב כמו
הבקרים)

"ושבעה עדנין יחלפון עליך עלך עד די תנדע די
שליט עליא עלאה במלכות אנשא ולמן די יצבא
יתננה", (ושבעה שנים יעברו עליך בגזרה זו עד אשר
תדע אשר העליון מושל במלכות אנשים ולמי אשר
יחפוץ יתן אותה)

"בה שעתא מלתא ספת על נבוכדנצר" (בעת
ההיא כלתה הדבר לבוא על נ"נ כי נשתבש דעתו
ונתגרש מעצמו למקום החיות לשבת עמהם)

"ומן אנשא טריד ועשבא כתורין יאכל" ומטל
שמיא גשמה יצטבע" (מעצמו נתגרש מן אנשים

הבנים להיותם הפכיים, והמשיך על זה סדר פעולותיהם, וכל הספור ההוא נמשך על זה הענין,

תחלה אמר: ויתרוצצו הבנים בקרבה ותאמר אם כן למה זה אנכי, וכבר הודיעונו רז"ל פירוש זה הפסוק בבראשית רבה כשהרגישה רבקה תנועת העוברים על ענין זר, שאלה הנשים ההרות אם קרה להן ככה, ותאמרנה לא, ותאמר אם כן שאין זה דרך המנהג הטבעי למה זה אנכי, על זה הענין הזר שלא קרה לאחרות, ותלך לדרוש את ה', מפי נביא מורה שיודיענה סבת זה, והשיבוה: ויאמר ה' לה שני גוים בבטןך ושני לאומים ממעיך יפרדו, הודיעוה כי אלה שני העוברים ראשי גוים ואומות שונות עצומות שלא יאותו זה לזה כלל, ולא יעמדו שניהם בשלוה, אבל לאם מלאם יאמץ. ולכן הטביע השי"ת בשני עוברים אלו הפכיים טבעיים בתכלית המרחק, והורה על זה תכונת יצירתם ומדותם,

אמנם יצירתם כי היה עשו אדמוני בעל שער, מורה על רתיחתו ותגבורת חומו, ויעקב איש חלק מורה על טוב טבעו ושוי מזוג, וכפי מדותיהם רדפו מזג כל אחד, כי המדות עם היות שאינן מוכרחות כפי המזג, הם נמשכות אחריו באמת, ולזה אמר בעשו שהיה "יודע ציד", שהיה טבעו מוכן אל התחבולות והמרמות, כי כן יתפשו החיות, ושהיה איש שדה מבקש התנועה, בביתו לא ישכנו רגליו.

ויעקב הפך שניהם, כי היה איש תם עם הישר הולך ותפארתו לשבת בית, והנה הורה יצירתם ותכונות מדותם להיות טבעיהם בתכלית ההפך, כי השם הטביעם בזה לא הכריחם

והיא הסבה הטבעית אצלי להיות אלה שני עוברים בלתי נאותים זה לזה בבטן אמם, כי לא אאמין שבא לאלו שני העוברים שפע נבואיי יודיע אחריתם, אבל הצטרך לזה סבה טבעית על כל פנים והיא זאת כי כאשר הטביע השם ית' אלו שני העוברים, על תכלית המרחק **בטבעם לא יאותו זה לזה**, ויהיה מזג כל אחד מהם מנגד לחברו עומד בבטן, עם שאיננו מכריח. ומאשר כל כח טבעי רודף הפכו כאשר יפגשו ויקום עליו בכחו או יברח מפניו, היה כל אחד מאותן העוברים דורש בכח טבעי להתגבר על חברו או לרוץ מפניו. והוא מה שאמר: "ויתרוצצו" שהוא מלה מורה על הריצה ועל הריצוץ.

לו ליעקב בענין הזה, והיה מקום לעשו לערער עליהן. אבל כל אלו הברכות נאמרו ברוח האלקי, ויצחק היה כלי אל כח ההוא ולדבור ההוא האלקי, **ולא היתה כוונתו ולא מלותיו ברשות עצמו כלל**, אבל ייחס ענינו לדבור האלקי כיחס החצוצרות לקול האדם, ולכן לא נגרע מערך הברכות כלל בהיות כונת יצחק לברך עשו, כי אין הברכות חלות מפני כוונת יצחק בהם, אבל מפני חול הרוח בו לברך מי שהיה לפניו ובין ידיו.

וענין זה שוה לדברים הטבעיים, שכמו שמי שיחשוב לזרוע שעורה, וחטה בידו, וזרע אותה תצמח בלא ספק החטה, כאלו היתה כונת הזרוע אליה, מפני שאין לאדם יכולת על זה הענין הטבעי. כן אין לנביא יכולת על נבואתו כלל, אבל הוא אליה כלי לבד,

מאמר יצחק לעשו

והנה מאמר יצחק לעשו ואוכל מכל בטרם תבא, ואברכהו גם ברוך יהיה, ואמרו "גם ברוך יהיה", אין פירושו שיחזור ויקיים הברכה ליעקב, שאם כן היה לעשו בזה תרעומת רב על אביו ולא התרעם מזה כלל, אבל ראינו שאמר אליו יצחק: ולכה אפוא מה אעשה בני, כאילו אומר אלו הייתי יכול למלאות שאלתך הייתי עושה זה בחפץ מלא,

ואחרי אשר חרד חרדה גדולה מאד, איך קיים הברכה תוך כדי דבור ואמר "גם ברוך יהיה". **אבל פירוש "ואברכהו"** שלא מדעתי ועם כל זה ברוך יהיה, כי הברכה אינה ברשותי אבל כפי הרוח אשר חל עליו, ולכן על כרחי ברוך יהיה כי הברכה אינה ברשותי, **ואמר "גם" לרבות החרדה**, כלומר, מי הוא זה אשר סבב שאברכהו ושיהיה ברוך על כרחי. הנה נתבאר שלא היה חסרון בברכות כלל בברך יצחק את יעקב והוא מכוין לעשו, אבל היתה הברכה יותר שלמה בהיות לב יצחק מתרחב יותר בזה,

הנחלות הם סיבה להפריד בין אחים

הנחלות הם סיבה חזקה להפריד בין אחים
זרשות הר"ן

עוד כתב הר"ן מצורף אל זה, שהשם ית' אשר לו נתכנו עלילות ומביא עצות מרחוק, רצה לתת איבה בין שני אלו הבנים, **כדי שכאשר יחטא יהיה זה מטה אפו ושבת עברתו ליסרנו**, והטביע זה בטבע אלו

ביאור בדרך צחות איך אמר אהרון הכהן דבר שלא שמע

איתא במדרש (ילקוט שמעוני מלאכי רמז תקפח) וכן שני בני אדם שעשו מריבה זה עם זה, הולך אהרון ויושב לו אצל אחד מהם ואומר לו ראה בני חברך מהו עושה מטרף לבו מחנק עצמו תולש בשערו ואומר אוי לי איך אשא עיני בחברי בושתי ממנו שאני הוא שסרחתי עליו, והיה יושב אצלו עד שהיה מוציא כל קנאה שיש בלבו, שוב הולך אצל חברו ועושה לו כך, וכשפגעו זה בזה גפפו וחבקו זה לזה, שנאמר ויבכו את אהרון שלשים יום כל בית ישראל, ע"כ,

בכך מבואר שגם אם אמר **דברים שלא שמע**, עולה לא נמצא בשפתיו, שע"י כך היה עושה שלום בין אדם לחבירו, הגם שלא שמע.

* * * * *

מי יקרא בשם המלמד השלם דברי בעל העקידה

כתיב (מלאכי ב' ז' הפטרת תולדות) "כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ידוד צבקות הוא",

איתא בגמרא, (מועד קטן י"ז ע"א) מאי דכתיב, "כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבקות הוא, **אם דומה הרב למלאך ה' יבקשו תורה מפיו, ואם לאו אל יבקשו תורה מפיו,**

ביאור באמרוס אם דומה הרב למלאך ה'

פירוש, שיש לרב המלמד לתלמידיו, להיות למעלה מגדר אנושי, כמו מלאך, **ובכדי להבין זאת**, נביא כאן מה שמצינו בדברי בעל העקידה שכתב, **בספר עקידת יצחק** (תחילת שער ע'), מחוייב אצל **המלמד השלם**, להיטיב מלומדיו אל היותר שלמה שבהצלחות,

אמנם שלמות המלמד, יראה, בהמצא בו שני עניינים,

האחד, אשר ימצא אתו חכמה ויושר סברא, לדעת דרך ישכון אור בענין ההנהגה.

כוונת השי"ת בזה למען תהיה ביניהם שורש שנאה

וכוון בזה השי"ת להיות כל אחד מוטבע בשנאת חברו וברחוק ממנו, **לפי שקרוב המזגים יקרב המדות ותמשך אהבה**,

ורחוקים ירחיק המדות ותמשך השנאה. ומ"מ הטבעו אלו הבנים בטבעם הפכיים למען תהיה **ביניהם שורש שנאה**,

הנחלות הם סיבה חזקה להפריד בין אחים

ועוד סבב השי"ת ענין הבכורה, לפי שידוע כי העברת הנחלות ולנחול הראוי לחבירו בסבתו היא סבה חזקה להפריד בין אחים, ולפי שלא היתה זאת הסבה חזקה עדיין, כי עשו עצמו הסכים במכירת הבכורה, סבב השי"ת [עוד] ענין הברכה שתבא בענין שישתדל עשו לקבלה, ויתכוין יצחק לברך אותו ואעפ"כ תחול על יעקב על השלמות כמו שבארנו. **זאת היותה סבה חזקה קיימת להמשיך כוונת השם שתהיה השנאה קבועה בין שני האחים וזרעם, ותמשך זאת השנאה עד אחרית הימים**.

* * * * *

ביאור בכתוב תורת אמת היתה בפיהו ועולה לא נמצא בשפתיו

כתיב (מלאכי פרק ב' פסוק ו', הפטרת תולדות) "תורת אמת היתה בפיהו ועולה לא נמצא בשפתיו",

איתא במדרש (ילקוט שמעוני מלאכי - פרק ב - רמז תקפח) ר' יהודה אומר תורת אמת היתה בפיהו אלו דברים **ששמע מרבו**, ועולה לא נמצא בשפתיו אלו דברים **שלא שמע מרבו**.

למה נקרא עולה, אם חידש דבר מעצמו

איתא במדרש (ויקרא רבה כ"ב, א') אפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש לפני רבו, הכל נאמר למשה בסיני, א"כ למה נקרא עולה, דבר שחידש מעצמו, ולא שמע מרבו,

יש לומר, דהכי פירוש, שאם על דבר ששמע מרבו אומר שלא שמע, או דבר שלא שמע מרבו, אומר ששמע מרבו, זהו עולה.

* * * * *

נאמי והוא אדמוני והוא **במאדים**, ולכך טעה עליו שמואל בעת ראה קלסתר פניו,

והוא העביר מדותיו בכל, ואף שאלו הב' לא העביר מ"מ עלתה לו, כמ"ש כל המעביר על מדותיו כו' **ודוד כבר הירבה צדק להעביר על מדותיו**,

משא"כ שאול שנא' בן שנה שאול כו' כבן שנה שלא טעם כו', והוא העביר מדתו הטוב לרע בדבר אחד, ולכן אף בא' לא עלתה לו,

ביאור הגר"א והמלבי"ם לפסוק חנוך לנער ע"פ דרכו

וז"ש חנוך לנער **"ע"פ דרכו"** דרך מזלו וטבעו, כן תחנכהו לעשות מצות, ואז גם כשיזקין לא יסור ממנה, אבל כאשר (בהכרח) תעבירהו על מזלו, עתה, ישמע לך מיראתו אותך, אבל אח"כ בעת יוסר עולך מעל צוארו יסור מזה, כי א"א לו לשבר מזלו, ע"כ,

מבואר, שצריך המלמד להיות ברמה של מלאך, בכדי לקיים את שתי היסודות הנ"ל,

האחד הם דברי בעל העקידה, ידיעת אופן החינוך ושירגיש אהבה וקרבה לכל תלמיד כמו לבנו אהובו,

והשני כפי שכתבו הגאון מוילנא והמלבי"ם, כי יש לחנך כל תלמיד ותלמיד, לפי התכונות הטבעיות שיש בו, זה בודאי דבר הקשה מנשוא, בפרט כאשר מחנכים בכיתה שיש בה תלמידים עם כל סוגי התכונות ומכל הטבעיים,

* * * * *

להערות הארות ולקבלת העלון
ניתן לפנות אל

"מכון פאר" רחוב חזון איש 2
בני ברק

פקס 03-6161777
נייד 0527-616166

דוא"ל y0527616166@gmail.com

והשני, שתמצא לו נאמנות אהבה אצל המלומד, כי לא תועיל לאדם חכמת השונא, ומי יתן ולא תזיק, כי בשם מלמד שלם יכונה רק מי שיש לו שתי אלה,

האחד, חכמת וידיעת אופן החינוך והנהגת תלמידיו על צד היותר טוב כפי שנאמר בהקדמה הראשונה,

והשניה היא, האהבה לתלמידיו, כי רק מי שיאהוב את תלמידיו, ישתדל בלי ספק גם להורות אותם באופן היותר מועיל להם, ולימודיו ודבריו יעשו רושם בקרבן, ולא במהרה יסחו ממנו,

אשר ע"כ אמרו גם חכמי החינוך, שכל מורה ומלמד ישתדל להראות אהבתו לתלמידיו כאב אל בניו, כי רק אז ישתו בצמא את דבריו, וכאיל על אפיקי מים, כן תערוג נפשם ללקחו,

אבל לא בראותם, כי כנכרים נחשבו לו, ואף כי אם כצר ואויב יכם מכות אכזריות, ע"כ דברי בעל העקידה,

* * * * *

הבחירה ניתנה ביד האדם שיוכל לאחוז במזלו לאיזה דבר שירצה

כתיב (משלי פרק כ"ב ו') "חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה", כתב בביאור הגר"א (משלי כ"ב ו') והעניין, כי האדם א"א לו לשבור דרכו, כלומר מזלו וטבעו שנולד בו, כמ"ש האי מאן דבצדק יהיה גבר צדקן כו', וכשנולד במזל רע, אז ע"ז ניתנה הבחירה ביד האדם שיוכל לאחוז במזלו לאיזה דבר שירצה, להיות או צדיק או רשע או בינוני,

וכמ"ש במסכת שבת (קנ"ו ע"א) האי מאן דבמאדים יהיה שופך דמים, אר"א או מהולא או טבחה או ליסטים, וזכר אלו הג', והוא לפי שמזלו מורה שיהיה שופך דמים, אך בבחירתו יוכל לבחור באלו הג', או מהולא והוא צדיק שעושה מ"ע או טבחה הוא בינוני, או ליסטים והוא רשע שופך דמים כמשמעו,

ביאור נפלא בביאור הגר"א לשאול
באחת דוד בשתיים

וז"ש (יומא כ"ב ב') שאול באחת ולא עלתה לו, דוד בשתיים ועלתה לו, והעניין הוא כי בדוד